

ОРГАНИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТ БОРОТЬБИ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ

BODIES OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE AS A SUBJECT OF COMBATING ORGANIZED CRIME

У статті досліджено види та форми впливу організованої злочинності на стабільність функціонування суспільства. Охарактеризовано сутнісні особливості поняття організованої злочинності та її сутності, сформовано уявлення про систему органів поліції, як суб'єкта боротьби з організованою злочинністю.

Підкреслюється та зазначається, що система органів боротьби з організованою злочинністю на національному рівні сформована з низки органів правопорядку, що мають в своїй структурі як органи досудового розслідування так і оперативні підрозділи, відповідно, користуються відповідним спектром повноважень й виконують різноманітні обов'язки в указаній галузі.

Національна поліція України, як один із найбільших органів правопорядку та суб'єктів сектору безпеки і оборони України, має виключну компетенцію щодо реагування на кримінальні правопорушення вчинені суб'єктами злочинного світу, що організовані в групи. Цей факт, створює підвалини для забезпечення реального науково-теоретичного та практичного опрацювання проблемних питань функціонування в даному напрямі.

Автором доводиться, що основні напрями кримінальної політики Національної поліції України, як суб'єкта протидії та запобігання в даній сфері діяльності, на наш погляд, умовно можна поділити на три сфери: нормативно-правової діяльності; протидії організованій економічній злочинності; протидії корупції.

Перспектива подальшого дослідження полягає в необхідності аналізу нормативно-правового підґрунтя функціонування Національної поліції України в системі органів, що забезпечують реалізацію заходів із протидії та запобігання організованій злочинності.

Ключові слова: злочинність, організована злочинність, поняття, протидія, запобігання, правоохорона.

The article examines the types and forms of influence of organized crime on the stability of functioning of society. The essential features of the concept of organized crime and its essence are characterized, an idea of the system of police bodies as a subject of struggle against organized crime is formed.

It is emphasized and noted that the system of bodies for combating organized crime at the national level is formed of a number of law enforcement agencies that have in their structure both pre-trial investigation bodies and operational units, respectively, enjoy an appropriate range of powers and perform various duties in this area.

The National Police of Ukraine, as one of the largest law enforcement agencies and subjects of the security and defense sector of Ukraine, has exclusive competence to respond to criminal offenses committed by subjects of the criminal world organized into groups. This fact creates the basis for ensuring real scientific, theoretical and practical study of problematic issues of functioning in this direction.

The author proves that the main directions of criminal policy of the National Police of Ukraine, as a subject of counteraction and prevention in this field of activity, in our opinion, can be divided into three areas: regulatory and legal activity; combating organized economic crime; anti-corruption.

The prospect for further research lies in the need to analyze the regulatory framework for the functioning of the National Police of Ukraine in the system of bodies that ensure the implementation of measures to counteract and prevent organized crime.

Key words: *crime, organized crime, concept, counteraction, prevention, law enforcement.*

Актуальність тематики. На сьогодні національна система нормативно-правових актів протидії організованій злочинності досить багата і включає норми конституційного права, адміністративного права, кримінального права, кримінального процесу та галузей права тощо.

Надалі вважаємо за доцільне розглянути правове забезпечення окремих суб'єктів, уповноважених здійснювати протидію організованій злочинності. До таких варто віднести: Національну поліцію України (Департамент стратегічних розслідувань); Державне бюро розслідувань; Бюро економічної безпеки; Службу безпеки України.

Метою статті є системний аналіз органів Національної поліції України як суб'єкта боротьби з організованою злочинністю. Це в свою чергу зумовлює необхідність розв'язання таких дослідницьких завдань, як: 1. Узагальнення розуміння про сутність організованої злочинності; 2. Визначення ролі та місця поліції, як суб'єкта протидії організованій злочинності; 3. Підведення практикоорієнтованих підсумків щодо форм діяльності поліції в контексті запобігання організованій злочинності.

Об'єктом статті виступають суспільні відносини, в сфері протидії організованій злочинності в Україні.

Предметом дослідження є органи Національної поліції України як суб'єкт боротьби з організованою злочинністю.

Виклад основного матеріалу статті. Як слушно зазначається у науковій літературі, в умовах воєнного стану надзвичайно важливим є об'єднання гілок влади та організацій для захисту інтересів громадян. У такий час розслідування злочинів, вчинених організованими групами, потребує координації спільних дій Департаменту стратегічних розслідувань, Державного бюро розслідувань, Національної поліції, Бюро економічної безпеки та інших [1].

Нині одним із основних державних суб'єктів боротьби з організованою злочинністю є Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України, яка, як правило, є міжрегіональним територіальним органом кримінальної поліції, бере участь у реалізації державної політики протидії організованій злочинності та відповідно до законодавства України здійснює слідчу та виконавчу діяльність [2].

М. В. Гребенюк і В. К. Швець слушно наголошують на необхідності посилення співпраці та визначення нових ефективних форм взаємодії Національної поліції України з правоохоронними органами та іншими органами державної влади, з метою протидії організованій злочинності та її впливу на управління соціально-економічним і політичним життям аспектів життя суспільства і держави [3].

Саме тому розглядати питання протидії організованій злочинності необхідно через призму виконання функцій держави, яка їх виконує через спеціально створені відповідні органи, що створені та діють відповідно до Конституції, законодавства України, визначених завдань, функцій, компетенції і повноважень. Як влучно зазначає Г. В. Форос, суб'єктом правоохоронної діяльності виступає держава через свої представницькі, виконавчі, судові органи і прокуратуру, а також громадські організації та об'єднання. Суб'єктом діяльності щодо протидії злочинності, на її думку, можуть бути визначені орган, організація, окрема особа, які в цій діяльності виконують хоча б одну з таких функцій запобігання, як організація, координація, здійснення або безпосередня причетність до здійснення [4].

Важко погодитись із думкою окремих науковців, що суб'єктами державного управління (адміністрування) виступають тільки органи виконавчої влади. На наш погляд, до органів загальної компетенції, які виробляють і забезпечують реалізацію політики протидії організованій злочинності, безумовно, варто зарахувати Верховну Раду України, Президента України, Кабінет Міністрів України, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування. Законодавець у ст. 5 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» (далі – Закон) систему суб'єктів, які здійснюють боротьбу з організованою злочинністю, поділяє на: а) спеціально створені для боротьби з організованою злочинністю державні органи; б) державні органи, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю в межах виконання покладених на них інших основних функцій [5].

До державних органів, спеціально створених для боротьби з організованою злочинністю, належать Координаційний комітет по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю при Президенті України і спеціальні підрозділи по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Служби безпеки України. У разі необхідності Верховною Радою України на постійній або тимчасовій основі можуть бути створені й інші спеціальні органи для боротьби з організованою злочинністю [5]. Аналіз наведених положень Закону підтверджує те, що нині в Україні цілеспрямованої протидії організованій злочинності не ведеться.

Можна сказати, що це формально визначені суб'єкти, тому що кожен підрозділ СБУ та Національної поліції під час виконання своїх безпосередніх завдань і функцій, отримуючи інформацію про організовані злочинні формування, відповідно до п. 6 ст. 16 Закону має передати інформацію до спеціальних підрозділів по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю СБУ. Але в цій ситуації варто враховувати ще й наявну, на жаль, конкуренцію між службами, яка в нормативно-правових актах не згадується, а отже, нормативного вирішення не має.

Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові та інші фізичні особи зобов'язані на нашу думку, перелік суб'єктів протидії організованій злочинності, який визначено в ст. 5 Закону, є не повним. Зокрема, якщо доорганів, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю, законодавець зараховує НАБУ, то логічно до суб'єктів протидії організованій злочинності зарахувати і Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру та Державне бюро розслідування. Для цього пропонується внести доповнення до ст. 5 Закону. Здійснивши аналіз нормативно-правових актів щодо визначення суб'єктів протидії організованій злочинності та практики їх діяльності, ми вважаємо, що законодавчо визначена система таких суб'єктів є недосконалою, чітко не врегульованою, науково не обґрунтованою, а отже, малоефективною.

Для раціонального визначення суб'єктів протидії організованій злочинності варто виходити з основних напрямів такої діяльності:

- створення правової основи, організаційних, матеріально-технічних та інших умов для ефективної боротьби з організованою злочинністю, організація міжнародного співробітництва у цій сфері;
- виявлення та усунення або нейтралізація негативних соціальних процесів і явищ, що породжують організовану злочинність та сприяють їй;
- запобігання завданню шкоди людині, суспільству, державі;
- запобігання виникненню організованих злочинних угруповань;
- виявлення, розслідування, припинення і запобігання правопорушенням, вчинюваним учасниками організованих злочинних угруповань, притягнення винних до відповідальності;
- забезпечення відшкодування шкоди фізичним та юридичним особам, державі;
- запобігання встановленню корумпованих зв'язків із державними службовцями та посадовими особами, втягненню їх у злочинну діяльність;
- протидія використанню учасниками організованих злочинних угруповань у своїх інтересах об'єднань громадян і засобів масової інформації;
- запобігання легалізації коштів, здобутих злочинним шляхом, використанню суб'єктів підприємницької діяльності для реалізації злочинних намірів (ст. 6) [5].

Із запровадженням воєнного стану на території нашої держави все активніше набуває взаємодія Національної поліції з іншими державними органами, а також з приватними охоронними структурами, службами економічної безпеки підприємств різних форм власності та державними установами. актуальні у сфері боротьби з організованою злочинністю. Важливість міжвідомчої співпраці правоохоронних органів ще більше підкреслюється тим фактом, що Національна поліція України є національним контактним пунктом Європолу в Україні, який координує, організовує та забезпечує співпрацю між різними відомствами. сферу боротьби зі злочинністю з використанням можливостей Інтерполу, Європолу та інших міжнародних організацій і структур [6].

Хочемо зауважити, що деякі науковці поділяють суб'єкти, з якими взаємодіє Бюро стратегічних розслідувань, на три групи: Державні установи; підрозділи недержавної економічної безпеки; іноземні правоохоронні органи. Крім того, дуже важливою є взаємодія Бюро стратегічних розслідувань з державними та недержавними органами з питань контролю та моніторингу економічної діяльності, яка проходить у формі обміну інформацією на різноманітні теми економічної діяльності, про її правопорушення та злочини, а також брати участь у проведенні спільних доказових перевірок і ревізій та притягненні до кримінальної відповідальності за правопорушення у сфері економіки [7].

Що ж стосується основних напрямів кримінальної політики в даній сфері діяльності, то їх, на наш погляд, умовно можна поділити на три сфери: нормативно-правової діяльності; протидії організованій економічній злочинності; протидії корупції.

Висновки. У статті досліджено види та форми впливу організованої злочинності на стабільність функціонування суспільства. Охарактеризовано сутнісні особливості поняття організованої злочинності та її сутності, сформовано уявлення про систему органів поліції, як суб'єкта боротьби з організованою злочинністю.

Підкреслюється та зазначається, що система органів боротьби з організованою злочинністю на національному рівні сформована з низки органів правопорядку, що мають в своїй структурі як органи досудового розслідування так і оперативні підрозділи, відповідно, користуються відповідним спектром повноважень й виконують різноманітні обов'язки в указаній галузі.

Національна поліція України, як один із найбільших органів правопорядку та суб'єктів сектору безпеки і оборони України, має виключну компетенцію щодо реагування на кримінальні правопорушення вчинені суб'єктами злочинного світу, що організовані в групи. Цей факт, створює підвалини для забезпечення реального науково-теоретичного та практичного опрацювання проблемних питань функціонування в даному напрямі.

Автором доводиться, що основні напрями кримінальної політики Національної поліції України, як суб'єкта протидії та запобігання в даній сфері діяльності, на наш погляд, умовно можна поділити на три сфери: нормативно-правової діяльності; протидії організованій економічній злочинності; протидії корупції.

Перспектива подальшого дослідження полягає в необхідності аналізу нормативно-правового підґрунтя функціонування Національної поліції України в системі органів, що забезпечують реалізацію заходів із протидії та запобігання організованій злочинності.

Список використаних джерел:

1. Мороз В.П., Паршин Ю.І., Богуславський М.Г., Козін В.В. Громадська оцінка діяльності Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 7. С. 255–258.
2. Про затвердження Положення про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України: наказ Національної поліції України від 23.10.2019 №1077. URL:<http://tranzit.ltd.ua/nakaz/files/%D0%9D%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7%20%D0%9D%D0%9F%201077%20-%2023102019%20%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%94%D0%A1%D0%A0.pdf>.
3. Гребенюк М.В., Швець В.К. Посилення спроможностей підрозділів Національної поліції у сфері боротьби з організованою злочинністю. *Питання боротьби зі злочинністю : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса*. Харків : Право, 2019. Вип. 37. С. 22–34.
4. Форос Г.В. Суб'єкти діяльності щодо попередження злочинів та протидії злочинності. *Правова держава*. № 14. 2012. С. 179–184.
5. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України № 3341-ХІІ від 30.06.1993 р. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 35. Ст. 358 (із змінами).
6. БЕБ налагоджує стратегічне та оперативне співробітництво з Європолем в Україні. URL: <https://esbu.gov.ua/news/beb-nalahodzhuic-stratehichne-ta-operatyvne-spivrobitnytstvo-z-ievropolom-v-ukraini>.
7. Мороз В.П., Сидоров О.А. Роль Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України у забезпеченні економічної безпеки держави. *Juris Europensis Scientia*. 2022. № 4. С. 41–45.